

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

4

WCZORAJ
I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń

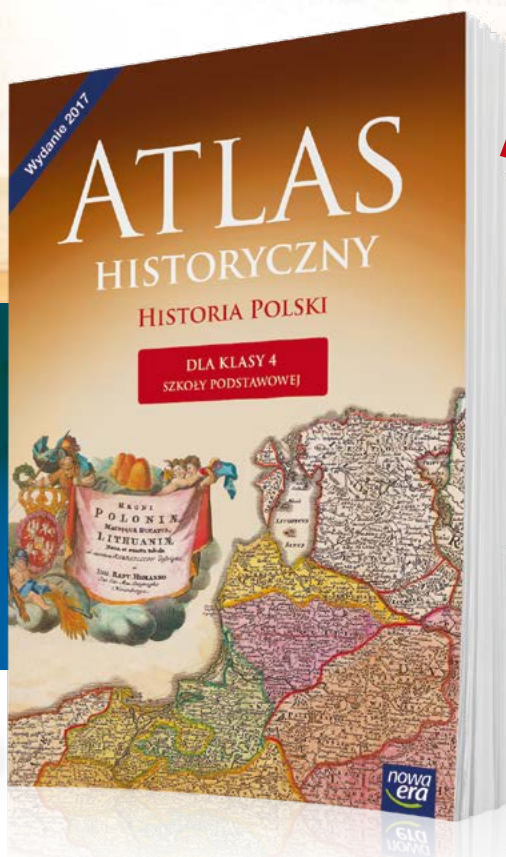
DO HISTORII
DLA KLASY CZWARTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

nowa
era

Z atlasem
nauka
historii jest
prawdziwą
podróżą!

Atlas historyczny „Historia Polski”

W atlasie znajdziesz:

- ✓ duże i czytelne mapy
- ✓ osie czasu z najważniejszymi wydarzeniami
- ✓ atrakcyjne zdjęcia i ilustracje

więcej na stronie:
sklep.nowaera.pl

4

WCZORAJ
I DZIŚ

Tomasz Maćkowski
Bogumiła Olszewska
Wiesława Surdyk-Fertsch

Zeszyt ćwiczeń

DO HISTORII
DLA KLASY CZWARTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

nowa
era

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem do historii dla klasy czwartej szkoły podstawowej *Wczoraj i dziś* dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania historii w klasie czwartej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 877/1/2017

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujemy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2017
ISBN 978-83-267-3168-6

Wydanie drugie
Warszawa 2018

Redakcja merytoryczna: Tomasz Bach. **Współpraca redakcyjna:** Paweł Niewiadomy.
Redakcja językowa: Aleksandra Bednarska. **Nadzór artystyczny:** Kaia Juszcak.
Opieka graficzna: Małgorzata Gregorczyk. **Projekt okładki:** Maciej Galiński, Wojtek Urbanek.
Projekt layoutu: Ewa Kaletyn, Paulina Tomaszewska. **Opracowanie graficzne:** Maciej Galiński, Ewa Kaletyn, Klaudia Jarocka, Agata Knajdek. **Ilustracje:** Ewelina Baran, Elżbieta Buczkowska, Marta Długokęcka, Joanna Ptak, Wioleta Herczyńska, Daniel Rudnicki. **Fotoedycja:** Paulina Łukaszewicz.
Mapy: Zespół kartograficzny NE. **Realizacja projektu graficznego:** Mateusz Wysiecki.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

Archiwum Nowej Ery: s. 4 (Mieszko, Popiel), 31 (Chrobry), 42, 46, 48, 56, 69, 71 (obraz), 75, 76, Adam Kuras (DigiTouch) – s. 17 (zegar słoneczny); **Archiwum Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau:** s. 83 (w Auschwitz), BE&W: Alamy – s. 8 (graficciarz), 17 (klepsydra), 20 (legionista), 64, 103 (oscyпки, pierniki, Wrocław, Spodek), BEW Stock/Jan Włodarczyk – s. 103, Bildarchiv BPK/Braun Lutz s. 31 (Otton), Imagno – s. 91 (Piłsudski), Stanisław Fitak – s. 60, Universal Images Group – s. 66; **East News:** AFP – s. 85 (Australia, Afryka), ALBUM/Walt Disney Productions – s. 4 (Kopciuszek), Bartosz Krupa – s. 103 (Centrum Nauki Kopernik), Knuth Borrry – s. 103 (rogale), Laski Diffusion – s. 85 (Azja), Wojtek Laski – s. 88, Stanisław Kowalczyk – s. 79 (Zośka); Forum: Andrzej Sidor – s. 103 (Kanał), Dawid Lasociński – s. 103 (Muzeum Kolei), Fotorzepa/Darek Gólik – s. 8 (w galerii), Jan Włodarczyk – s. 103 (Neptun), Jerzy Dudek – s. 8 (harcerze), Marek Maruszak – s. 103 (Muzeum Chleba, górnicy), Marek Skorupski – s. 83 (przed sądem), Piotr Mecik – s. 35, Piotr Rybarczyk – s. 71 (pomnik), Tytus Żmijewski – s. 8 (mecze); **FOTONOVA/Andrzej Mroczek** – s. 91 (Papież), **Gallo Images Poland/Getty Images:** Stronger/Keystone – s. 84, Universal Images Group – s. 44; **Marcin Somerlink:** s. 32; **Muzeum Wojska Polskiego:** s. 73, **Narodowe Archiwum Cyfrowe:** s. 79 (Rudy, Alek); **NASA** – s. 20 (kosmonauta), **REPORTER:** Ewa Falkiewicz – s. 10, Lasyk – s. 103 (Wawel), Tomasz Barański – s. 83, 91 (Pilecki), Wojciech Stróżyk – s. 103 (smok); **Shutterstock:** s. 20 (rycerz), 103 (Morskie Oko, statek, brama); **Thinkstock/Getty Images:** s. 17 (zegar), s. 103 (zamek, molo, Poznań).

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku. Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa

www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl, tel. 801 88 10 10

Druk i oprawa: Elanders Polska Płońsk

SPIS TREŚCI

Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

I Z historią na Ty

1. Historia – nauka o przeszłości	4
2. Historia wokół nas	6
3. Mieszkamy w Polsce	9
• Tajemnice sprzed wieków – Skąd się wzięły nazwiska?	12
4. Czas w historii	14
5. Obliczanie czasu w historii	16
6. Czytamy mapę i plan	19
Podsumowanie	22

II Rozdział II: Od Piastów do Jagiellonów

1. Mieszko I i chrzest Polski	24
• Tajemnice sprzed wieków – Kim byli pierwsi Piastowie?	28
2. Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski	30
★ W średniowiecznym klasztorze	33
3. Polska Kazimierza Wielkiego	35
★ Rycerze i zamki	37
4. Jadwiga i Jagiełło – unia polsko-litewska	39
5. Zawisza Czarny i bitwa pod Grunwaldem	42
6. Mikołaj Kopernik – wielki astronom	44
Podsumowanie	46

III Wojny i upadek Rzeczypospolitej

1. Jan Zamojski – druga osoba po królu ...	48
2. XVII wiek – stulecie wojen	50
★ Czasy stanisławowskie	53

3. Tadeusz Kościuszko na czele powstania	55
4. Józef Wybicki i hymn Polski	58
5. Romuald Traugutt i powstanie styczniowe	61
6. Maria Skłodowska-Curie – polska noblistka	63
• Tajemnice sprzed wieków – Jak polska noblistka została bohaterką wojenną?	66
Podsumowanie	68

IV Ku współczesnej Polsce

1. Józef Piłsudski i niepodległa Polska	70
★ Bitwa Warszawska	73
2. Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni	75
3. Zośka, Alek i Rudy – bohaterscy harcerze	78
• Tajemnice sprzed wieków – Najśłynniejsze akcje Szarych Szeregów	80
4. Pilecki i Inka – „żołnierze niezłomni”	82
5. Jan Paweł II – papież pielgrzym	84
6. „Solidarność” i jej bohaterowie	87
Podsumowanie	90
Gra historyczna – Poznaję swój kraj	92
Odpowiedzi do gry historycznej	98
Notatki	100
Karty do gry historycznej – Poznaję swój kraj	103

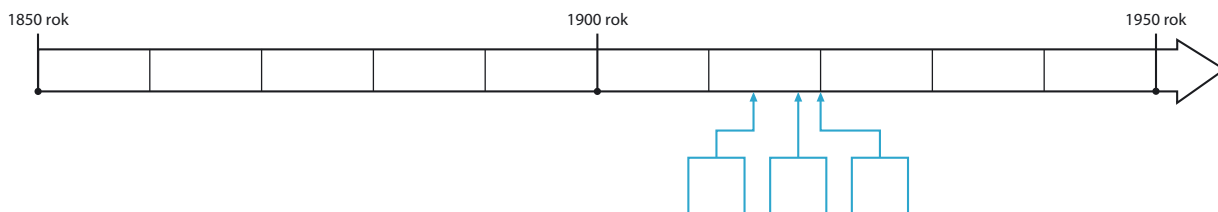
IV. Ku współczesnej Polsce

1 Józef Piłsudski i niepodległa Polska

Na dobry początek

1 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

a) Zamaluj dowolnym kolorem na osi czasu okres życia Józefa Piłsudskiego.

b) Umieść na osi czasu litery odpowiadające poszczególnym wydarzeniom.

- A wybuch I wojny światowej
- B Bitwa Warszawska
- C odzyskanie przez Polskę niepodległości

2 Wyjaśnij, w jaki sposób wynik I wojny światowej wpłynął na kwestię odzyskania przez Polskę niepodległości.

★ 3 Podaj tytuły trzech pieśni patriotycznych związanych z Legionami Polskimi.

- _____
- _____
- _____

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład z internetu.

- 4 Zapoznaj się z reprodukcją dzieła Wojciecha Kossaka. Następnie odpowiedz na pytania.

Praca z ilustracją

- a) Jak są nazywani młodzi obrońcy Lwowa przedstawieni na obrazie?

- b) Kiedy toczyły się ukazane walki?

- 5 Odpowiedz na pytania związane z jednym z polskich świąt narodowych.

- Jak nazywa się święto obchodzone w Polsce 11 listopada?

- Jakie wydarzenie jest upamiętniane przez to święto?

- 6 Podkreśl prawidłowe zakończenie zdania.

Podczas powstania wielkopolskiego Polacy walczyli z

- A Ukraińcami. B Niemcami. C Czechami. D Rosjanami.

- 7 Przyjrzyj się fotografii pomnika przedstawiającego marszałka Piłsudskiego i jego córki. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- a) Zapisz imiona ukazanych postaci.

- ★ b) Ustal, gdzie znajduje się pomnik widoczny na zdjęciu. Wyjaśnij, dlaczego postawiono go właśnie w tej miejscowości.

- 8** Przyjrzyj się zamieszczonej mapie ukazującej II Rzeczpospolitą. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

- Zapisz w odpowiednich miejscach na mapie nazwy państw sąsiadujących z II Rzeczpospolitą w 1922 roku.
- Zaznacz pionowymi liniami obszar, na którym wybuchły trzy powstania.
- Zakreśl ukośnymi liniami zasięg powstania rozpoczętego w grudniu 1918 roku.
- Zamaluj dowolnym kolorem terytorium Polski wyzwolone w 1918 roku.
- Zapisz nazwy trzech polskich miast, które w latach 1919–1922 zostały przyłączone do Polski.

★ Bitwa Warszawska

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H43ZEK

Na dobry początek

1 Uporządkuj podane wydarzenia z lat 1918–1921 w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w kratki cyfry od 1 do 5.

- ofensywa wojsk bolszewickich na Warszawę
- odzyskanie przez Polskę niepodległości
- zajęcie przez wojska polskie Kijowa
- pokój kończący wojnę polsko-bolszewicką
- Bitwa Warszawska

2 Napisz, którego dnia roku obchodzone jest Święto Wojska Polskiego. Wyjaśnij, jakie wydarzenie ono upamiętnia.

3 Przyjrzyj się zamieszczonemu plakatowi z 1920 roku. Następnie odpowiedz na pytania.

Praca z ilustracją

a) Do czego nawoływał przedstawiony plakat?

★ b) Do jakiej pieśni nawiązuje tekst umieszczony na plakacie? Skorzystaj z dostępnych źródeł informacji.

4 Podaj dwa skutki wojny polsko-bolszewickiej z lat 1919–1921.

- _____

- _____

5 Opisz, w jaki sposób polskie społeczeństwo wspomagało armię podczas wojny polsko-bolszewickiej.

6 Wstaw literę „P” w kratkach przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – obok zdań fałszywych.

- Bolszewicy dążyli do obalenia komunizmu w Rosji.
- Święto Wojska Polskiego zostało ustanowione w 1921 roku.
- W okresie wojny polsko-bolszewickiej Naczelnikiem Państwa był Józef Piłsudski.
- Włodzimierz Lenin był przywódcą bolszewików.

★ 7 Wyjaśnij, dlaczego Bitwa Warszawska bywa nazywana „cudem nad Wisłą”.

2 Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni

Na dobry początek

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H4TXRA

1 Korzystając z informacji z podręcznika, oblicz:

- ile lat żył Eugeniusz Kwiatkowski,

- ile lat miał Eugeniusz Kwiatkowski, gdy Polska odzyskała niepodległość.

2 Zapoznaj się z reprodukcją dzieła Wojciecha Kossaka. Następnie odpowiedz na pytania.

Praca z ilustracją

- a) Jakie wydarzenie zostało uwiecznione na obrazie?

- b) Co świadczy o tym, że na obrazie przedstawiono Wojsko Polskie?

3 Wyjaśnij, dlaczego po odzyskaniu przez Polskę niepodległości przystąpiono do poszukiwania miejsca pod budowę nowego portu morskiego.

4 Wyjaśnij, dlaczego w okresie II Rzeczypospolitej Gdynia była nazywana „polskim oknem na świat”.

5 Wymień dwa skutki budowy portu w Gdyni.

- ---

- ---

★ 6 Wyjaśnij, kim był Tadeusz Wenda. Określ, jakie były jego zasługi dla rozwoju Gdyni.

Dobra rada

Skorzystaj z dostępnych źródeł, na przykład z encyklopedii lub słownika biograficznego.

7 Połącz herb Gdyni z określeniami dotyczącymi tego miasta.

- największy port morski II Rzeczypospolitej
- główne miasto Centralnego Okręgu Przemysłowego
- miejscowość położona nad Zatoką Gdańską
- miasto liczące obecnie niecałe 100 tysięcy mieszkańców
- miejsce, w którym dokonano symbolicznych zaślubin Polski z morzem w 1920 roku

- 8 Opisz zasługi Eugeniusza Kwiatkowskiego dla rozwoju gospodarki II Rzeczypospolitej.

- 9 Przyjrzyj się zamieszczonej mapie ukazującej II Rzeczpospolitą. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z mapą

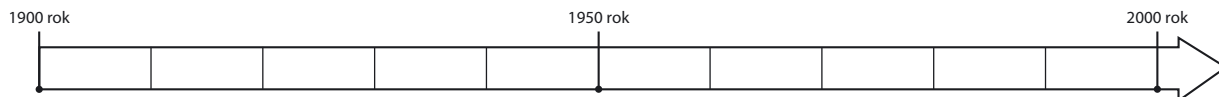
- Zamaluj dowolnym kolorem obszar Wolnego Miasta Gdańska.
- Zaznacz pionowymi liniami teren Centralnego Okręgu Przemysłowego.
- Podpisz na mapie Gdynię.

3 Zośka, Alek i Rudy – bohaterscy harcerze

Na dobry początek

1 Zapoznaj się z przedstawioną osią czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- Zaznacz na osi czasu rok, w którym rozpoczęła się II wojna światowa.
- Oznacz dowolnym kolorem na osi okres życia Tadeusza Zawadzkiego.

2 Przeczytaj tekst piosenki z czasów okupacji w Polsce. Następnie odpowiedz na pytania.

Tekst źródłowy

Siekiera, motyka

*Siekiera, motyka, styczeń, luty,
Niemiec z Włochem gubią buty.
Siekiera, motyka, linka, drut,
I pan malarz¹ jest kaputt².*

*Jak tu być i o czym śnić,
Hycle³ nam nie dają żyć.
Wszak kultura nie zabrania
Robić takie polowania.*

*Siekiera, motyka, piłka, szklanka,
W nocy nalot, w dzień łapanka.
Siekiera, motyka, piłka, gaz,
Uciekajmy póki czas.*

*Już nie mamy gdzie się skryć,
Hycle nam nie dają żyć.
Po ulicach gonią wciąż,
Patrzą, kogo jeszcze wziąć.*

¹ Pan malarz – Adolf Hitler, który w młodości malował obrazy.

² Kaputt – z języka niemieckiego: popsuty, złamany, rozbity; tu: zabity, nieżywy, pokonany.

³ Hycle – tu: Niemcy urządzający łapanki na ulicach Warszawy.

Praca z tekstem źródłowym

a) Jakie formy prześladowania Polaków pod okupacją opisuje tekst piosenki?

b) Dlaczego piosenka cieszyła się bardzo dużą popularnością w okupowanej Polsce?

3 Wyjaśnij, w jakim celu powołano podane organizacje.

• Szare Szeregi – _____

• Armia Krajowa – _____

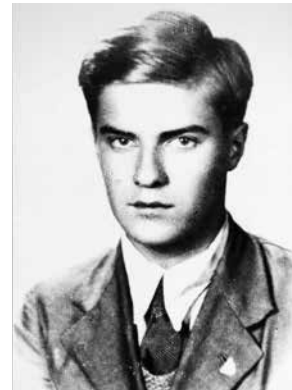
4 Przyjrzyj się zamieszczonym fotografiom oraz ich podpisom. Następnie wykonaj polecenia.

Alek

Rudy

Zośka

Praca z ilustracją

a) Zapisz pod każdym ze zdjęć prawdziwe imię i nazwisko uwiecznionej na nim postaci.

b) Podkreśl pseudonim harcerza, którego uwolnienie przeszło do historii jako akcja pod Arsenalem.

c) Otocz ramką pseudonim harcerza, którego wspomnienia stały się podstawą książki *Kamienie na szaniec* Aleksandra Kamińskiego.

★ **5** Wyjaśnij znaczenie hasła Szarych Szeregów, którego autorem jest Aleksander Kamiński: *Dziś, jutro, pojutrze*. Określ, co oznacza każdy z elementów tego wyrażenia.

TAJEMNICE

Najsłynniejsze akcje Szarych Szeregów

- 1 Wykreśl z diagramu pięć pseudonimów harcerzy Szarych Szeregów. Zwróć uwagę, że hasła mogą być ukryte zarówno w poziomych, jak i pionowych rzędach. Następnie wpisz je we właściwe rubryki tabeli.

B	A	Z	O	Ś	K	A	F	U	Ł	Z	W	S
E	W	O	Z	B	H	L	Y	R	U	D	Y	J
D	I	C	K	O	P	E	R	N	I	C	K	I
K	O	T	W	I	C	K	I	P	D	A	F	Ć

Jan Bytnar	Maciej Aleksy Dawidowski	Tadeusz Zawadzki

- 2 Napisz, jakie znaczenie dla mieszkańców okupowanej Polski miał symbol zwany popularnie kotwicą.

- 3 Wyobraź sobie, że jesteś harcerzem Szarych Szeregów. Przygotuj hasło, które umieścisz na murach Warszawy, aby podtrzymać ducha oporu wśród rodaków. Zapisz je poniżej.

SPRZED WIEKÓW

- 4 Zapoznaj się z zamieszczonym fragmentem książki Aleksandra Kamińskiego *Kamienie na szaniec*. Następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Fragment książki Aleksandra Kamińskiego

Oto już pomnik. Przechodniów na ulicy mało. Wartownik policyjny wszedł widocznie gdzieś się ogrzać, bo mróz jest solidny. Świetna sposobność! Bez chwili wahania wchodzi [?] na stopień cokołu i dotyka śruby. Odkręca się wyjątkowo łatwo. Jeszcze parę ruchów – wyszła. Cóż u Boga Ojca! Krew uderza do głowy [?]. Odruchowo sięga do drugiej śruby [...] poddaje się bez oporu. [?] ogląda się niespokojnie dookoła. Jest ciemno. Przechodnie przesuwiają się w dali jak we mgle. Robić! Robić! Trzecia śruba – wyszarpięta! Czwarta – też!

Z grzmotem i mocnym metalicznym dźwiękiem spada na marmur stopni wielka, gruba, mosiężna płyta i po chwili ześlizguje się w śnieg. [...]

Zdumiewająca historia! Nikt niczego nie zauważył, nikt niczego nie słyszał. [...] Płyta jest ciężka jak sto nieszczęść. Daje się jednak ciągnąć po śniegu. Po kilkudziesięciu minutach pracy zostaje przez [?] zakopana w zaspie przy chodniku.

Spocony, lecz szczęśliwy z wykonania niebezpiecznego pomysłu wraca do domu. A więc to tak odbywa się przeprowadzanie wielkich akcji? – myśli zdumiony.

Praca z tekstem źródłowym

- a) Podkreśl prawidłowe zakończenie zdania.

W zamieszczonym tekście symbolem [?] został zastąpiony pseudonim

- A Jana Bytnara.
- B Aleksandra Kamińskiego.
- C Macieja Aleksego Dawidowskiego.
- D Tadeusza Zawadzkiego.

- b) Napisz, pod którym pomnikiem rozegrała się akcja opisana w zamieszczonym fragmencie.

4 Pilecki i Inka – „żołnierze niezłomni”

Na dobry początek

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H4LCGZ

1 Zapisz obok imienia i nazwiska postaci jej pseudonim.

- Danuta Siedzikówna – _____
- Zygmunt Szendzielarz – _____

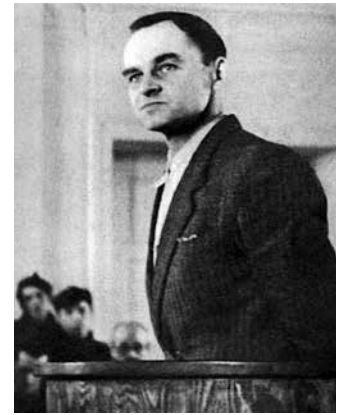
2 Wyjaśnij, w jaki sposób i w jakim celu Witold Pilecki dostał się do obozu koncentracyjnego.

3 Wstaw literę „P” w kratki przy zdaniach prawdziwych, a literę „F” – obok zdań fałszywych.

- Po zakończeniu II wojny światowej Polska była krajem zależnym od Związku Sowieckiego.
- Władze powojennej Polski zezwalały Polakom na swobodne głoszenie swoich poglądów.
- „Żołnierze niezłomni” wspierali władze komunistyczne w walce z wojskami sowieckimi.
- W powojennej Polsce za działalność przeciw władzom komunistycznym groziła kara śmierci.

4 Wyjaśnij, dlaczego polscy partyzanci walczący po II wojnie światowej z komunistami są nazywani „żołnierzami niezłomnymi”.

5 Przyjrzyj się zamieszczonym fotografiom. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

a) Napisz, który z polskich bohaterów został uwieczniony na trzech ukazanych zdjęciach.

★ b) Zapisz pod każdą z fotografii właściwe wyrażenie określające czas wykonania zdjęcia.

- przed II wojną światową
- podczas II wojny światowej
- po II wojnie światowej

6 Uporządkuj wydarzenia z życia Danuty Siedzikówny w kolejności chronologicznej. W tym celu wpisz w kratki cyfry od 1 do 4.

- aresztowanie przez komunistów
- wstąpienie do Armii Krajowej
- wywiezienie ojca w głąb Związku Sowieckiego
- przyłączenie się do oddziału partyzanckiego Zygmunta Szendzielarza

★ 7 Odszukaj w dostępnych źródłach wiedzy informacje na temat jednego z „żołnierzy niezłomnych” o pseudonimie „Lalek”, który poległ w 1963 roku.

5 Jan Paweł II – papież pielgrzym

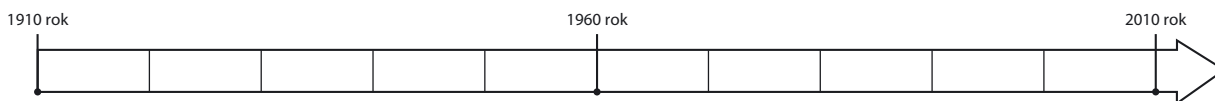
Na dobry początek

1 Wykreśl z diagramu nazwy trzech miast. Następnie zapisz je w odpowiednich miejscach.

D	I	W	A	D	O	W	I	C	E
C	R	Z	Y	M	T	O	U	B	T
P	G	I	K	R	A	K	Ó	W	O

- _____ – miejsce narodzin Karola Wojtyły
- _____ – miasto, na którego terenie leży Watykan
- _____ – miasto, w którym studiował Karol Wojtyła

2 Przyjrzyj się zamieszczonej osi czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

- a) Zaznacz dowolnym kolorem okres życia papieża Polaka.
- b) Zaznacz rok, w którym Karol Wojtyła został papieżem.

3 Przyjrzyj się zamieszczonej fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- a) Zapisz w wyznaczonych miejscach imiona i nazwiska przedstawionych postaci.
- b) Podkreśl imię i nazwisko osoby, która przeszła do historii jako Prymas Tysiąclecia.

- 4 Wyjaśnij, kto uczestniczy w zgromadzeniu zwanym konklawe. Określ, w jakim celu się je zwołuje.

- 5 Przyjrzyj się zamieszczonym fotografiom z pielgrzymek Jana Pawła II. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- a) Zapisz pod każdym ze zdjęć nazwę kontynentu, na którym zostało ono wykonane.
b) Otocz ramką zdjęcie wykonane podczas najdłuższej podróży Jana Pawła II.

- ★ 6 Uzupełnij tabelę dotyczącą czterech dowolnych pielgrzymek Jana Pawła II do ojczyzny. Jeżeli trasa którejś z nich przebiegała przez miejscowość, w której mieszkasz, oznacz właściwy wiersz tabeli dowolnym kolorem. Skorzystaj z dostępnych źródeł wiedzy.

L. p.	Rok	Dwa miasta, które odwiedził Jan Paweł II
1.	_____	_____
2.	_____	_____
3.	_____	_____
4.	_____	_____

- 7 Napisz, jakie cechy charakteru Jana Pawła II zjednywały mu sympatię ludzi na całym świecie.

- ★ 8 Przeczytaj fragment kazania wygłoszonego przez Jana Pawła II podczas jego pierwszej pielgrzymki do ojczyzny. Następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Kazanie Jana Pawła II

Wołam, ja, syn polskiej ziemi, a zarazem ja, Jan Paweł II, papież. Wołam z całej głębi tego Tysiąclecia, [...], wołam wraz z wami wszystkimi: Niech zstąpi Duch Twój! Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!

Praca z tekstem źródłowym

- a) Napisz, do jakiego wydarzenia z historii Polski nawiązał papież w słowach: *Wołam z całej głębi tego Tysiąclecia.*

- b) Wyjaśnij, jakie znaczenie dla ludzi żyjących w komunistycznej Polsce miały słowa papieża.

- 9 Wstaw literę „P” w kratki przy zdaniach fałszywych, a literę „F” – obok zdań fałszywych.

- Karol Wojtyła przyjął święcenia kapłańskie w czasie II wojny światowej.
- Zanim Karol Wojtyła został papieżem, był arcybiskupem krakowskim.
- Jan Paweł II zginął w zamachu dokonany przez Mehmeta Ali Agcę.
- W 2014 roku Jan Paweł II został ogłoszony świętym.
- Jan Paweł II odbył ponad sto zagranicznych pielgrzymek.
- Polski papież darzył szacunkiem osoby innych wyznań i religii.

6 „Solidarność” i jej bohaterowie

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H4ZPS9

Na dobry początek

1 Wstaw znak „X” w kratkę przy zdaniach opisujących warunki życia Polaków w okresie rządów komunistów.

- Rządzący Polską zezwalali obywatelom na częste wyjazdy zagraniczne.
- W czasach rządów komunistów zakłady przemysłowe były własnością państwa.
- Władza ingerowała w publikacje wydawane w Polsce.
- Rząd dbał o to, by sklepy były dobrze zaopatrzone.

2 Zapoznaj się z treścią wybranych postulatów ogłoszonych w 1980 roku przez strajkujących robotników. Następnie wykonaj polecenia.

Tekst źródłowy

Postulaty strajkowe

- 2. Zagwarantowanie prawa do strajku oraz bezpieczeństwa strajkującym i osobom wspomagającym.
- 16. Poprawić warunki pracy służby zdrowia, co zapewni pełną opiekę medyczną osobom pracującym.
- 17. Zapewnić odpowiednią ilość miejsc w żłobkach i przedszkolach dla dzieci kobiet pracujących.
- 18. Wprowadzić urlop macierzyński płatny przez okres trzech lat na wychowanie dziecka.
- 21. Wprowadzić wszystkie soboty wolne od pracy. [...]

Praca z tekstem źródłowym

a) Wyjaśnij, w jaki sposób strajkujący chcieli poprawić los rodzin z dziećmi.

b) Wskaż, który z postulatów uważasz za najważniejszy. Uzasadnij swoją odpowiedź.

- 3 Rozwiąż rebus. Zapisz hasło w wyznaczonym miejscu. Wyjaśnij, co oznacza otrzymany wyraz. W razie trudności skorzystaj ze słownika języka polskiego.

er=o

o=i ~~y~~

~~ma~~t

k=n

HASŁO: _____

- 4 Wyjaśnij, dlaczego, Twoim zdaniem, pierwszy w Polsce niezależny związek zawodowy został nazwany „Solidarność”.
- _____
- _____

- 5 Przyjrzyj się zamieszczonej fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- a) Zapisz w wyznaczonych miejscach imiona i nazwiska przedstawionych postaci.
- b) Napisz, która z przedstawionych postaci została uhonorowana Pokojową Nagrodą Nobla.
- _____
- _____

- 6 Oblicz, ile lat upłynęło od powstania związku zawodowego „Solidarność”.
- _____
- _____

7 Podkreśl prawidłowe zakończenie każdego zdania.

Wojciech Jaruzelski podjął decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce w

A 1956 roku.

C 1981 roku.

B 1980 roku.

D 1989 roku.

Duchowny, który wspierał „Solidarność”, a następnie poniósł śmierć z rąk agentów Służby Bezpieczeństwa, to

A Andrzej Gwiazda.

C Stefan Wyszyński.

B Karol Wojtyła.

D Jerzy Popiełuszko.

8 Odpowiedz, jakie ograniczenia swobód obywatelskich wiązały się z wprowadzeniem stanu wojennego.

Dobra rada

Możesz uzyskać informacje od swoich krewnych, którzy pamiętają lata 1981–1983.

★ 9 Uzupełnij schemat. W tym celu wpisz w wolne miejsca przyczyny i skutki obrad Okrągłego Stołu w 1989 roku.

Przyczyny

Skutki

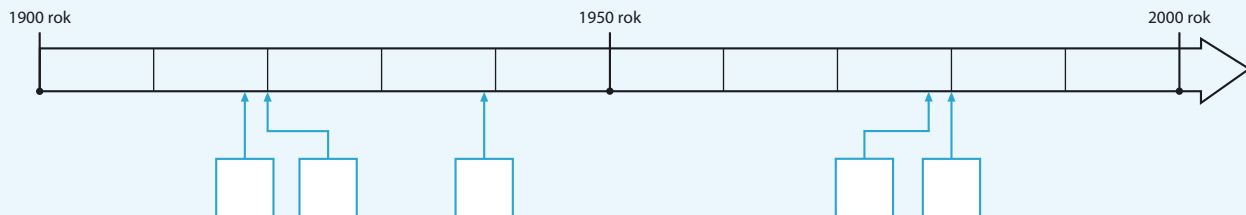
10 Wyjaśnij, jakie różnice pod względem organizacji i przebiegu wydarzeń występują między strajkami w czasach komunistycznych i współcześnie.

Podsumowanie rozdziału IV

Sprawdź, czy potrafisz

- 1 Zapoznaj się z zamieszczoną osią czasu. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z osią czasu

a) Oznacz na osi czasu okres między zakończeniem I wojny światowej a wybuchem II wojny światowej.

b) Dopisz daty do podanych wydarzeń. Następnie wstaw odpowiadające im litery we właściwe miejsca na osi czasu.

A. odzyskanie przez Polskę niepodległości – _____ rok

B. wybuch II wojny światowej – _____ rok

C. Bitwa Warszawska – _____ rok

D. podpisanie porozumień sierpniowych – _____ rok

E. wybór Karola Wojtyły na papieża – _____ rok

- 2 Napisz, jaką rolę w historii Polski XX wieku odegrały podane organizacje.

Legiony Polskie – _____

„Solidarność” – _____

- 3 Napisz, jakie sukcesy gospodarcze odniosła II Rzeczpospolita.

4 Przyjrzyj się zamieszczonym fotografiom. Następnie wykonaj polecenia.

Praca z ilustracją

- Zapisz pod każdym zdjęciem imię i nazwisko przedstawionej na nim osoby.
- Napisz poniżej, kim była każda z przedstawionych osób.
- Otocz ramką zdjęcie postaci, która zmarła w XXI wieku.

5 Połącz imię i nazwisko postaci historycznej z właściwym pseudonimem.

Danuta Siedzikówna •	• Zośka
Maciej Aleksy Dawidowski •	• Rudy
Jan Bytnar •	• Inka
Tadeusz Zawadzki •	• Łupaszka
	• Alek

6 Podkreśl jedno wyrażenie w każdym nawiasie, tak aby powstały zdania prawdziwe.

- II Rzeczpospolita to nazwa państwa polskiego (*po I wojnie światowej / po II wojnie światowej*).
- Eugeniusz Kwiatkowski był (*jednym z twórców Gdyni / jednym z członków „Solidarności”*).
- Polak, który otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla, to (*Jan Paweł II / Lech Wałęsa*).
- 13 grudnia 1981 roku w Polsce (*wprowadzono stan wojenny / rozpoczęły się obrady Okrągłego Stołu*).

7 Wymień przyczyny protestów społecznych w Polsce w czasach komunistycznych.

START

Poznaję swój kraj

Na dzisiejszej lekcji udasz się w podróż po Polsce. Twoim zadaniem będzie wykonanie podanych poleceń. Za każde prawidłowo rozwiązane ćwiczenie otrzymasz określoną liczbę kart ze zdjęciami. Znajdziesz je na końcu zeszytu ćwiczeń. Karty przedstawiają miejsca lub potrawy regionalne, które poznasz w trakcie wycieczki. Musisz zebrać jak najwięcej kart, aby zasłużyć na tytuł doświadczonego podróżnika. Powodzenia!

Etap I – Smocza Jama

Spacerujesz w pobliżu Zamku Królewskiego w Krakowie. Kiedy znajdujesz się u stóp zamkowego wzgórza, stojąca tam rzeźba Smoka Wawelskiego nagle ożywa. Stwór prosi Cię o przyniesienie bardzo ważnej dla niego rzeczy. Nazwa tego, co chce otrzymać, została jednak zaszyfrowana. Aby dowiedzieć się, czego pragnie smok, musisz wykonać zamieszczone zadanie. Zakreśl litery odpowiadające prawidłowym zakończeniom każdego zdania.

- Władca Polski, który w 966 roku przyjął chrzest, to
T. Siemowit.
W. Mieszko I.
Z. Bolesław Chrobry.
Ż. Kazimierz Wielki.
- Legendarny założyciel Gniezna to
O. Lech.
R. Piast.
D. Popiel.
U. Siemowit.
- Patriotą jest osoba, która
D. kocha ojczyznę i pracuje dla jej dobra.
E. działa na szkodę ojczyzny.
F. nie toleruje przedstawicieli innych narodowości.
G. nie jest gotowa do poświęceń dla swojego kraju.
- Przejawem patriotyzmu lokalnego jest
A. zachowywanie tradycji danego regionu.
B. chodzenie do szkoły.
C. wypełnianie obowiązków domowych.
D. wyjście do kina.

Rzecz, o którą prosił Smok Wawelski, to

Sprawdź w odpowiedziach do gry, jakie atrakcje przygotował dla Ciebie Smok Wawelski.

Etap III – Zagadka kapitana

Kierujesz się na północ Polski – do Gdańska. Kiedy przechadzasz się nad rzeką Motławą, kapitan przycumowanego do brzegu statku zaprasza Cię na rejs po Zatoce Gdańskiej. Aby z nim popłynąć, musisz wykazać się doskonałą znajomością naszego kraju.

1. Wstaw cyfry odpowiadające nazwom miast we właściwe kratki na mapie.

1. Warszawa	3. Wrocław	5. Gdańsk
2. Kraków	4. Poznań	6. Szczecin

2. Umieść na mapie litery oznaczające nazwy regionów Polski.

A. Wielkopolska	C. Mazowsze	E. Pomorze Gdańskie
B. Małopolska	D. Mazury	F. Górny Śląsk

3. Zapisz w odpowiednim miejscu nazwę morza, nad którym leży nasz kraj.

4. Zaznacz czerwonym kolorem rzekę Wisłę.

Kapitan uważnie przyjrzał się rozwiązaniom przez Ciebie zadaniom i znacząco pokiwał głową. Sprawdź w odpowiedziach do gry, czy pozwoli Ci wejść na pokład statku.

Etap IV – Święto narodowe

W kolejnym etapie swojej podróży docierasz do Poznania. W mieście trwają właśnie obchody Narodowego Święta Niepodległości. Podczas uroczystości odbywających się na Starym Rynku razem z poznanianami odśpiewujesz polski hymn narodowy. Uzupełnij tekst *Mazurka Dąbrowskiego*, aby nie pomylić się podczas wspólnego śpiewania.

Jeszcze Polska nie _____,

Kiedy my żyjemy.

Co nam _____ przemoc wzięła,
_____ odbierzemy.

Marsz, marsz, _____,

Z ziemi _____ do _____.

Za twoim _____

Złączym się z _____.

Przejdziem _____, przejdziem _____,

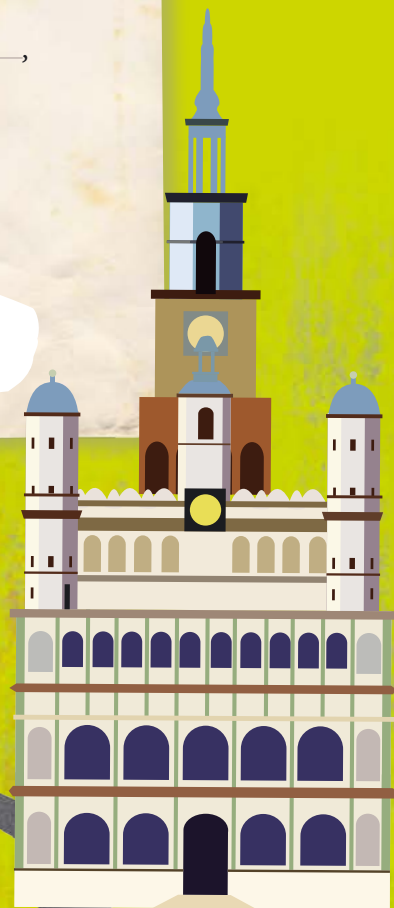
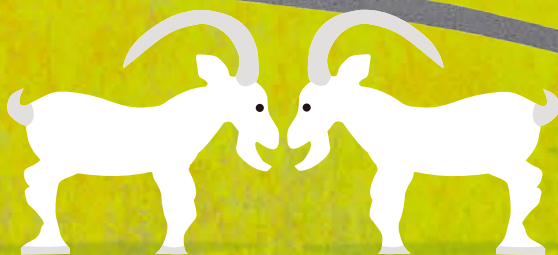
Będziem Polakami,

Dał nam przykład _____,

Jak _____ mamy.

Poznanianie podziwiają Twoją znajomość melodii *Mazurka Dąbrowskiego*. Sprawdź w odpowiedziach do gry, czy równie dobrze znasz słowa hymnu narodowego.

Poznań

Etap V – Wrocławskie krasnale

Ostatnim miastem, które odwiedzasz podczas swojej wycieczki, jest Wrocław – stolica Dolnego Śląska. Na wrocławskiej starówce znajduje się wiele rzeźb przedstawiających krasnoludki. Ty jednak podczas spaceru po zabytkowych uliczkach spotykasz prawdziwe krasnale! Każdy z nich chce się czegoś od Ciebie dowiedzieć. Udziel skrzatom niezbędnych informacji, aby otrzymać od nich ostatnie zdjęcia z podróży.

Chrapek

– Aaaaa...! Zdrzemnąłem się i miałem straszny sen. Śniło mi się, że przespałem obchody Święta Wojska Polskiego. Podaj mi, proszę, dokładną datę tego święta, abym go nie przegapił.

Święto Wojska Polskiego jest obchodzone _____.

Żaczek

– W przyszłości chcę studiować na uniwersytecie ze wspaniałymi tradycjami. Może pomożesz mi wybrać właściwy? W którym mieście powstała pierwsza wyższa uczelnia na ziemiach polskich?

Pierwsza wyższa uczelnia na ziemiach polskich powstała w _____.

Podróżnik

– Zwiedziłem niemało obcych krajów. Byłem także w wielu ciekawych miejscach w Polsce. Teraz wybieram się do miasta, w którym w 1000 roku odbył się słynny zjazd władców. Powiedz mi, proszę, które to miasto.

Słynny zjazd władców odbył się w 1000 roku w _____.

Życzliwek

– Niezmiernie lubię ludzi, którzy są życzliwi wobec innych. Uważam nawet, że powinno się przyznawać Nagrodę Nobla z życzliwości. Niestety, takiej kategorii wciąż nie ma. Ty jednak powiedz mi, która wybitna Polka otrzymała dwie Nagrody Nobla.

Dwukrotną laureatką Nagrody Nobla była _____

Pierożnik

– Nietrudno zgadnąć, że moją ulubioną potrawą są pierogi. Podziel się nimi z Tobą, jeśli podasz mi nazwę miasta, w którego pobliżu w 1683 roku Jan III Sobieski odniósł wielkie zwycięstwo nad Turkami.

Miasto, o które pyta Pierożnik, to _____

Dryndek

– Właśnie biorę udział w telefonicznym konkursie wiedzy o Polsce. Podpowiedz mi, jaka jest oficjalna nazwa państwa polskiego.

Oficjalna nazwa państwa polskiego to _____

Sprawdź w odpowiedziach do gry, czy udało Ci się przekazać krasnalom prawdziwe informacje.

Twoja wędrówka po Polsce dobiegła końca. Powracasz do rodzinnej miejscowości i dzielisz się swoimi wrażeniami z rodziną oraz koleżankami i kolegami ze szkoły. Gdy już opowiesz o swoich przygodach, policz zdjęcia zgromadzone podczas podróży. Następnie zobacz w odpowiedziach do gry, co oznacza osiągnięty przez Ciebie wynik.

META

Gra historyczna – Poznaj swój kraj

Rozwiązania zadań

Etap I – Smocza Jama

1. W; 2. O; 3. D; 4. A. Nazwa tego, o co prosił Smok Wawelski, to WODA.

Jeżeli wszystkie odpowiedzi są poprawne

W dowód wdzięczności Smok Wawelski oprowadza Cię po Zamku Królewskim i gości w Smoczej Jamie. Na swoich skrzydłach przenosi Cię także nad Morskie Oko w Tatrach i do Zakopanego. Z podróży po Małopolsce przywozisz zdjęcia o numerach 1, 2, 3 i 4.

Jeżeli 2 lub 3 odpowiedzi są poprawne

Smok Wawelski oprowadza Cię co prawda po Krakowie, ale na lot nad Morskie Oko nie ma już siły. W tej sytuacji do Zakopanego udajesz się pociągiem. Podczas przechadzki po Krupówkach kupujesz pyszne oscypki. Z wyprawy do Małopolski przywozisz fotografie numer 1, 2 i 3.

Jeżeli mniej niż 2 odpowiedzi są poprawne

Smok Wawelski jest zawiedziony. Nie ma ochoty na zwiedzanie miasta i chowa się w chłodnej jaskini. Spacer po Krakowie bez przewodnika zajmuje Ci dużo czasu, dlatego musisz zrezygnować z wycieczki w góry i do Zakopanego. Pamiątką z pobytu w stolicy Małopolski są zdjęcia o numerach 1 i 2.

Etap II – Spotkanie w Warszawie

1. waleczność; 2. herb; 3. Kopernik; 4. Piłsudski; 5. Wisła; 6. Polonia.

Hasło główne: CHOPIN

Jeżeli udało Ci się podać 6 poprawnych wyrazów

W nagrodę za rozwiązanie zadania wraz z przewodnikiem zwiedzasz Zamek Królewski i Centrum Nauki Kopernik. Po bardzo pouczającym pobycie w stolicy wyruszasz do Torunia, gdzie zwiedzasz średniowieczną starówkę i kupujesz pierniki. Na zakończenie tego etapu podróży udajesz się w rejs po Kanale Elbląskim. Do swojej kolekcji fotografii dołączasz zdjęcia numer 5, 6, 7 i 8.

Jeżeli udało Ci się podać od 4 do 5 poprawnych wyrazów

Przewodnik ofiarowuje Ci bilet do Zamku Królewskiego. Po zwiedzeniu twierdzy wyruszasz do Torunia. Bierzesz także udział w wycieczce statkiem po Kanale Elbląskim. Z tego etapu podróży przywozisz fotografie o numerach 5, 7 i 8.

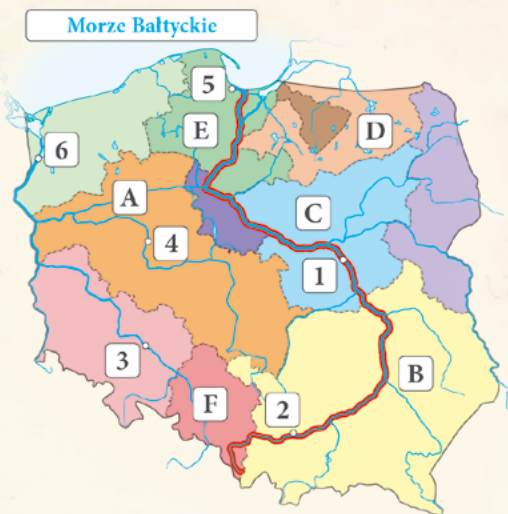
Jeżeli udało Ci się podać mniej niż 4 poprawne wyrazy

Przewodnik rezygnuje z oprowadzenia Cię po Zamku Królewskim i Centrum Nauki Kopernik. Po krótkim spacerze ulicami stolicy wybierasz się do Torunia, gdzie kupujesz pierniki. Następnie docierasz na północ kraju, by odbyć rejs statkiem płynącym przez Kanał Elbląski. Pamiątką z tego etapu podróży są zdjęcia numer 7 i 8.

Etap III – Zagadka kapitana

Prawidłowo uzupełniona mapa:

Jeżeli na mapie znalazło się od 13 do 14 poprawnych wskazań

Kapitan bez wahania powierza Ci ster swojego statku. Podczas rejsu po Zatoce Gdańskiej zatrzymujesz się na kilka chwil przy sopockim molu i Skwerze Kościuszki w Gdyni, gdzie masz okazję obejrzeć piękny żaglowiec Dar Pomorza. Oprócz zebranych wcześniej zdjęć przedstawiających fontannę Neptuna (9) oraz zabytkowy dźwig zwany Żurawiem (10) otrzymujesz także fotografie numer 11 i 12.

Jeżeli na mapie znalazło się od 7 do 12 poprawnych wskazań

Udało Ci się dostać na pokład. Kapitan nie zdecydował się jednak na powierzenie Ci steru swojego statku. Podczas rejsu wzdłuż polskiego wybrzeża zawijacie do portu w Gdyni. W trakcie krótkiej przechadzki po Skwerze Kościuszki podziwiasz żaglowiec Dar Pomorza. Z wycieczki nad morze przywozisz zdjęcia o numerach 9, 10 i 12.

Jeżeli na mapie znalazło się mniej niż 7 poprawnych wskazań

Twoja wiedza okazała się niewystarczająca, aby odbyć rejs po Zatoce Gdańskiej. Decydujesz się zatem na spacer po Długim Targu i nad rzeką Motławą. W trakcie przechadzki podziwiasz fontannę Neptuna i zabytkowy dźwig zwany Żurawiem. Z wyprawy do Gdańska przywozisz fotografie numer 9 i 10.

Etap IV – Święto narodowe

Brakujące słowa hymnu: zginęła, obca, szabłą, Dąbrowski, włoskiej, Polski, przewodem, narodem, Wisłę, Wartę, Bonaparte, zwyciężyć.

Jeżeli w tekście pojawiło się od 11 do 12 poprawnie wpisanych wyrazów

Mieszkańcy Poznania chętnie oprowadzają Cię po starówce i częstują słynnymi rogalami marcińskimi. Proponują Ci nawet wspólną wycieczkę po Wielkopolsce. Zwiedzasz osadę w Biskupinie oraz Muzeum Kolei Wąskotorowej w Wenecji koło Żnina. Pamiątkę z tego etapu podróży stanowią zdjęcia o numerach 13, 14, 15 i 16.

Jeżeli w tekście pojawiło się od 6 do 10 poprawnie wpisanych wyrazów

Poznawanie przymykają oko na kilka Twoich błędów. Podczas spaceru po Starym Mieście podziwiasz słynne koziołki na wieży poznańskiego ratusza i kupujesz pyszne rogalce marcińskie. Po zwiedzeniu Poznania udajesz się do Wenecji koło Żnina. Zwiedzasz tam Muzeum Kolei Wąskotorowej. Z podróży po Wielkopolsce przywozisz zdjęcia numer 13, 14 i 16.

Jeżeli w tekście pojawiło się mniej niż 6 poprawnie wpisanych wyrazów

W trakcie śpiewania hymnu wiele razy zdarzyło Ci się pomylić słowa pieśni. Po uroczystościach udajesz się na spacer ulicami Starego Miasta. W trakcie przechadzki podziwiasz koziołki na wieży poznańskiego ratusza i kupujesz słynne rogalce marcińskie. Twój zbiór fotografii powiększa się o zdjęcia numer 13 i 14.

Etap V – Wrocławskie krasnale

Chrapek: 15 sierpnia; Żaczek: Kraków; Podróżnik: Gniezno; Życzliwek: Maria Skłodowska-Curie; Dryndek: Rzeczpospolita Polska; Pierożnik: Wiedeń.

Jeżeli poprawnie zostało uzupełnionych 6 zdań

W nagrodę krasnale oprowadzają Cię po wrocławskiej starówce. Razem z Życzliwką odwiedzasz Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie oraz Skansen Górniczy „Królowa Luiza” w Zabrze. W towarzystwie krasnala Podróżnika zwiedzasz katowicki Spodek. Pamiątką z wyprawy na Śląsk są zdjęcia o numerach 17, 18, 19 i 20.

Jeżeli poprawnie zostało uzupełnionych od 3 do 5 zdań

Skrzaty bardzo Cię polubiły, dlatego nie mają Ci za złe kilku błędnych informacji. Po spacerze uliczkami Wrocławia razem z Życzliwką zwiedzasz Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie oraz Skansen Górniczy „Królowa Luiza” w Zabrze. Z podróży po Śląsku przywozisz zdjęcia numer 17, 18 i 19.

Jeżeli poprawnie zostały uzupełnione mniej niż 3 zdania

Życzliwek uważa, że nie chcesz podzielić się z krasnalami swoją wiedzą, dlatego nie wyrusza z Tobą w podróż po Śląsku. Tylko krasnal Podróżnik wierzy w Twoje dobre intencje – razem zwiedzacie Rynek Główny we Wrocławiu oraz katowicki Spodek. Pamiątką z Waszej wędrowki są fotografie numer 17 i 20.

Zestawienie wyników

Jeśli udało Ci się zgromadzić od 19 do 20 fotografii

Brawo! Jesteś doświadczonym podróżnikiem. Twoja wiedza o Polsce i jej dziejach zasługuje na wyróżnienie. Informacje i umiejętności, które posiadasz, na pewno przydadzą Ci się podczas przyszłych wypraw.

Jeśli udało Ci się zgromadzić od 15 do 18 fotografii

Dobrze radzisz sobie z trudami podróży, ale mimo to nie udało Ci się odwiedzić kilku ciekawych miejsc. Przed następną wycieczką uzupełnij swoją wiedzę o Polsce. Każda informacja może się przydać!

Jeśli udało Ci się zgromadzić od 11 do 14 fotografii

Okazało się, że jesteś dzielnym podróżnikiem. Jednak błędy popełnione na szlaku przeszkodziły Ci w dotarciu do najbardziej interesujących miejsc w Polsce. Pracuj dalej nad swoimi umiejętnościami i poszerzaj wiedzę – do kolejnej wyprawy musisz przygotować się lepiej!

Jeśli udało Ci się zgromadzić 10 lub mniej fotografii

Niestety, nie masz tylu wiadomości o Polsce, by uniknąć licznych pomyłek podczas wędrowki. W związku z tym nie udało Ci się odwiedzić wielu wspaniałych miejsc. Jednak nic straconego! Uzupełnij zasób niezbędnych wiadomości i jeszcze raz wybierz się w wielką podróż po Polsce.

Notatki

A series of horizontal blue lines for writing notes, spanning most of the page width.

A series of horizontal blue lines spaced evenly down the page, providing a template for handwritten notes.

Wykaz fragmentów tekstów źródłowych zamieszczonych w publikacji:

- s. 10 – <http://literat.ug.edu.pl/wybicki/legiony.htm>
- s. 25 – Ibrahim ibn Jakub o państwie Mieszka I, [w:] *Wiek V–XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczyciela historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2003, s. 85–86.
- s. 29 – Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, przeł. R. Grodecki, Wrocław 2008, ks. I, 4, s. 15–16.
- s. 34 – Wyjątki z reguły św. Benedykta z Nursji, [w:] *Wiek V–XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczyciela historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2003, s. 116–117.
- s. 45 – *Przedmowa Mikołaja Kopernika do jego ksiąg, 1543 r.*, [w:] *Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczyciela historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 207.
- s. 54 – A. Zgorzelska, *Stanisław August nie tylko mecenas*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, t. II, z. 38, Warszawa 1996, s. 1–2.
- s. 58 – *Odezwa legionowa z 20 I 1797 r.*, [w:] *Wiek XIX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczyciela historii, studentów i uczniów*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 2002, s. 22–23.
- s. 78 – A. Jachnina, *Siekiera, motyka*, [w:] film *Zakazane piosenki*, reż. L. Buczkowski, 1946.
- s. 81 – A. Kamiński, *Kamienie na szaniec*, Warszawa 1999, s. 119–120.
- s. 86 – <http://www.janpawel2.pl/centrumjp2/2408--qniech-zstpi-duck-twoj-i-odnowi-oblicze-ziemi-tej-ziemiq>
- s. 87 – <http://www.solidarnosc.org.pl/21-postulatow>

Karty do gry historycznej – Poznaj swój kraj

**Morskie Oko
w Tatrach**

*Największe jezioro
górskie w polskich
Tatrach.*

Oscypki

*Twarde, słone sery
wyrabiane przez
górali z owczego
mleka.*

**Rzeźba Smoka
Wawelskiego**

*Pomnik legendarnego
stwora stojący przy
wejściu do Smoczej
Jamy u stóp wzgórza
wawelskiego.*

**Zamek Królewski
w Krakowie**

*Dawna siedziba
władców Polski,
wzniesiona
na wawelskim
wzgórzu.*

**Toruńskie
pierniki**

*Słynny toruński
wypiek, znany od
ponad 600 lat.*

Kanał Elbląski

*Malowniczy kanał
łączy kilka
jezior mazurskich
z Zalewem
Wiślanym.*

**Centrum Nauki
Kopernik**

*Nowoczesna placówka
umożliwiająca
zwiedzającym
samodzielne badanie
zjawisk naukowych.*

**Zamek Królewski
w Warszawie**

*Dawna siedziba
królewska
znajdująca się przy
placu Zamkowym.*

**„Dar Pomorza”
w Gdyni**

*Słynny żaglowiec
szkolny, ma ponad
100 lat.*

Molo w Sopocie

*Najdłuższy
drewniany pomost
w Europie.*

**Żuraw
w Gdańsku**

*Zabytkowy dźwig
nad Motławą,
dawniej służył
do załadunku
i rozładunku statków.*

**Fontanna
Neptuna
w Gdańsku**

*Symbol Gdańska
liczący prawie
400 lat.*

**Muzeum Kolei
Wąskotorowej
w Wenecji
koło Żnina**

*Wyjątkowe miejsce
dla miłośników
historii techniki.*

**Osada
w Biskupinie**

*Zrekonstruowana
osada obronna
sprzed 2500 lat.*

**Rogale
marcińskie**

*Rogale wypiekane
z okazji dnia świętego
Marcina.*

**Ratusz
w Poznaniu**

*Atrakcją budowli
są dwa koziołki
ukazujące się
codziennie
o godzinie 12:00.*

**Spodek
w Katowicach**

*Jedna z największych
hal widowiskowo-
sportowych w Polsce.*

**Skansen Górniczy
„Królowa Luiza”
w Zabrze**

*Zespół zabytkowych
obiektów kopalnianych
z czynną maszyną
parową.*

**Muzeum
Chleba, Szkoły
i Ciekawostek
w Radzionkowie**

*Muzeum, w którym
zwiedzający mogą
sami upiec pieczywo.*

**Rynek Główny
we Wrocławiu**

*Atrakcje rynku to
zabytkowy ratusz
i fontanna wykonana
ze szklanych płyt.*

W księgarni internetowej Nowej Ery znajdziesz wszystko, czego szukasz!

15% RABAT*
Twój kod: SP48R

sklep.nowaera.pl

**Bezpieczne
płatności**

**Bezpłatna
wysyłka**

**Szybka
dostawa**

* Promocja obowiązuje od 1.09.2018 do 30.06.2019 do godziny 23.59 | Dotyczy wybranych pozycji dla klas 4–8 szkół podstawowych | Niektóre produkty mogą być wyłączone z promocji | Wypłata wartości kodu rabatowego w gotówce jest niemożliwa | Promocji nie można łączyć z innymi ofertami | Kod SP48R jest kodem wielokrotnego użytku do wykorzystania w księgarni internetowej: sklep.nowaera.pl | Aby skorzystać z rabatu, należy wprowadzić kod podczas procesu składania zamówienia.

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń skorelowany z podręcznikiem *Wczoraj i dziś* dla klasy 4 zawiera różnorodne ćwiczenia dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, a także ułatwia utrwalenie wiedzy oraz przygotowanie do sprawdzianów.

Praca ze źródłami – zadania z wykorzystaniem różnych źródeł, umożliwiające kształcenie niezbędnych umiejętności przedmiotowych.

Na dobry początek – różnorodne łamigłówki i proste ćwiczenia stanowiące dobrą rozgrzewkę przed przystąpieniem do dalszych zadań.

Sprawdź, czy potrafisz – ćwiczenia utrwalające najważniejsze zagadnienia z rozdziału.

Dobre rady – wskazówki ułatwiające rozwiązywanie ćwiczeń.

Zadania z gwiazdką – ćwiczenia wymagające zastanowienia się lub skorzystania z dodatkowych źródeł, w tym internetu.

Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

*Dodatkowe materiały
– oglądaj, pobieraj,
drukuj.*

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H4NTRZ

*Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.*

www.nowaera.pl

historia@nowaera.pl

infolinia: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3168-6

9 788326 731686